

Zaštita privatnosti na lokalnim *online* portalima

Era snažnog razvoja interneta i njegove dostupnosti velikom broju građana, uticala je na ekspanziju novih medija, raznoraznih medijskih sadržaja i kanala. Prije svega danas živimo u vremenu sveprisutstva internet portala, koji nas u većoj ili manjoj mjeri (dez)informišu o svakodnevnim dešavanjima.

Osim u svjetskim okvirima, informativni internet portali bilježe nevjerovatno brzo širenje i na prostoru Bosne i Hercegovine (BiH). Sa njihovom brojnošću i različitim profesionalnim pristupom u kreiranju medijskih sadržaja, započela je i javna rasprava o profesionalnosti, odgovornosti, vjerodostojnosti, transparentnosti vlasništva i uredničkih politika internet news portala. Praktično, informativni internet portali u BiH se rađaju kao gljive poslije kiše¹ i uglavnom ne sadrže osnovne informacije o vlasničkoj strukturi, urednicima, novinarima, načinu finansiranja i sl, zbog čega između ostalog predstavljaju „najslabiju kariku“ u medijskom prostoru BiH² S obzirom na ovakav, uslovno rečeno divlji karakter nastanka i rada ovih medija važno je provjeriti profesionalnost njihovog rada.

Prema tome u ovom radu ćemo pokušati analizirati u kojoj mjeri lokalni internet portali u svojim izvještajima/tekstovima/sadržajima štite privatnost građana koji su protiv svoje volje postali akteri određenih događaja. Tema zaštite privatnosti tj. poštovanja drugih je vrlo aktuelna tema, pogotovo danas u periodu sveopšte tabloidizacije i nemilosrdnih kršenja novinarskih standarda zarad ostvarivanja profita. Čini se da je upravo privanost jedna od najranjivijih oblasti u vremenu profitno orijentisane medijske logike. S tim u vezi fokusiraćemo se na to da li u svojim tekstovima internet portali štite pravo na privatnost onih koji su glavni akteri događaja.

Činjenica je da je privatnost je jedno od osnovnih ljudskih prava. Kao i sva ljudska prava, zaštita privatnosti izaziva interesovanje stručne i šire javnosti. S tim u vezi sve važne deklaracije ističu u prvi plan pravo na privatnost. Recimo pravo na privatnost je obuhvaćeno Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. Član 12. ove deklaracije glasi: „Niko na smije biti izvrnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili prepisku, niti napadima na njegovu čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog miješanja ili napada“³. Zatim, u članu 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda se navodi da: „Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.“⁴

U Ustav BiH su ugrađene ove preporuke i u članu II/3f se navodi da: “Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2 ovog člana, što uključuje: f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku”⁵.

¹Turčilo, L, Online portali u BiH: Vjerodostojnost na kušnji, dostupno na: <http://www.media.ba/bs/mediametar/online-portali-u-bih-vjerodostojnost-na-kusnji>

² isto

³ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, dostupno na:

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

⁴ Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, dostupno na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf

⁵Ustav BiH, dostupno na: http://www.ustavnisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

Kada je riječ o privatnosti potrebno je istaći da je to široki koncept kojem je prema mišljenju Evropskog suda za ljudska prava „nemoguće dati konačnu definiciju“. Opšti stav je da pravo na privatnost znači pravo pojedinca da bude ostavljen na miru ili pravo da se ima kontrola nad neželjenim publicitetom u vezi sa ličnim stvarima.⁶

S obzirom na ovako široku definiciju privatnosti čini se da su medijima ruke svezane kada su poziciji da izvještavaju o običnim građanima. Veliki je izazov izbalansirati sa jedne strane interes javnosti i medija za informacijama o događajima u kojima učestvuju obični građani odnosno potrebu tih građana za zaštitom svoje privatnosti.

Ipak postoje određene smjernice na koji način bi mediji trebali štiti privatnost aktera medijskih događaja. U BiH je Savjet za štampu BiH zadužen za kontrolu rada štampanih i online medija. Ovo samoregulatorno tijelo u Kodeksu za štampu i online medije, prepoznaje zaštitu privatnosti u članu 9. koji glasi: „Novinari će izbjegavati uplitanje u nečiji privatni život, osim ako takva uplitanja nisu potrebna u interesu javnosti. Teme koje uključuju lične tragedije će biti obzirno tretirane, a pogođenim ličnostima će se prići diskretno i sa saosjećanjem.“⁷ Kao što vidimo član 9. Kodeksa je dobro osmišljen, s obzirom da poziva novinare ne samo na profesionalni odnos već i na jednu vrstu empatije prema osobama koje su akteri događaja u kojima je ugrožena njihova privatnost.

Naš zadatak će biti da provjerimo u kojoj mjeri lokalni internet portali⁸ poštuju Kodeks odnosno konkretno član 9. te da li u tom smislu ima određenih odstupanja. Jedan od razloga zbog čega smo se dotakli lokalnih internet portala jeste taj što na lokalnim internet portalima najveći broj „zaposlenih“⁹ čine mladi novinari ili studenti novinarstva, smatramo da je vrlo važno analizirati na koji način ovi mladi ljudi na početku svojih karijera rade odgovorni novinarski posao. Zanima nas da li i u kojoj mjeri koriste znanja koje su stekli na svojim fakultetima ili se prepuštaju stihiji neprofesionalizma i senzacionalizma koje ozbiljno nagriza profesiju. Ljiljana Zurovac objašnjava da je „istinito i profesionalno izvještavanje uvijek prioritet i da za takav zahtjevan poziv (mladi novinari) moraju biti dobro pripremljeni mentalno, fizički i psihički, kako u okolnostima u kojima ili o kojima izvještavaju, ne bi zaboravili da je istinita i profesionalno plasirana informacija njihova zadaća. Ukoliko nisu dovoljno iskusni i educirani u svome pozivu, dovode se u situaciju da budu emotivno izmanipulirani i da naprave profesionalne greške a da toga nisu ni svjesni.“¹⁰

⁶ Alvin Dej, L. Etika u medijima, primeri i kontroverze, str. 157.

⁷ Kodeks za štampu i online medije BiH, dostupno na: https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9).

⁸ Treba biti oprezan pri definisanju pojma lokalni internet portal, zbog toga što internet nije lokalnog već globalnog karatera, pa samim tim lokalni internet portali predstavlja svojevrstni oksimoron. Međutim u ovom tekstu pod lokalnim internet portalima podrazumijevaćemo one koji u najvećoj mjeri izvještavaju o dešavanjima u lokalnoj zajednici i u svom nazivu imaju odrednicu te lokalne zajednice (npr. trebevic.net, lukavicaonline, istocnosarajevo.net i sl).

⁹ Veliki broj novinara u BiH radi na crno ili honorarno uz neredovne plate (više u : Udovičić, R. Radni uslovi novinara u Bosni i Hercegovini, novinari u procjepu devastiranih medija i pravne nesigurnosti, dostupno na: <http://www.mediaonline.ba/ba/pdf.asp?ID=3555&n=NOVINARI%20U%20PROCJEPU%20DEVASTIRANIH%20MEDIJAMA%20I%20PRAVNE%20NESIGURNOSTI>)

¹⁰ Zurovac, Lj. Medijska (samo)regulativa za najbolji interes djeteta, str:39.

Metodologija i opis uzorka

U okviru našeg istraživanja analizirali smo informativne internet portale koji postoje i rade na prostoru Istočnog Sarajeva. U toku sedmodnevnog monitoringa (17.12.- 24.12.) obuhvaćeno je sedam informativnih internet portala¹¹ koji su u trenutku pisanja ovog teksta postojali na prostoru Istočnog Sarajeva: „trebević.net“, „kateranews“, „lukavicaonline“, „istocnosarajevo.net“, „sarajevo-rs.com“, „palelive“, „principnews.“

Mi ćemo u ovom radu provjeriti u kojoj mjeri ovi mediji na prostoru Sarajevsko romanijske regije, tačnije u Istočnom Sarajevu, poštuju privatnost prilikom izvještavanja o temama iz rubrike crna hronika. U tom smislu jedinicu analize je predstavljao svaki novinski tekst iz rubrike crna hronika. Naime, smatramo da se u ovoj rubrici, zbog specifičnosti događaja o kojima se izvještava, a koji se najčešće tiču ubistava, samoubistava, nesreća, krađa, tragedija i sl., novinari najčešće nalaze pred profesionalnim izazovima zaštite privatnosti onih koji su glavni učesnici. Jednostavno, praksa je pokazala da je izvještavanje o ovim temama najčešća meta senzacionalističkog i neprofesionalnog novinarskog pristupa. S obzirom da na svim portalima ne postoji jasno istaknuta rubrika crna hronika, na onim portalima gdje ne postoji rubrika crna hronika, okvir za analizu tekstova predstavljale su sljedeće „problematične teme“¹² u kojima su akteri, zbog prirode događaja u kojima su učestvovali, postali predmet interesovanja medija i javnosti. Dakle, u pitanju su teme:

- zarazne bolesti
- seksualni zločini
- homoseksualnost
- maloljetnička delikvencija
- upotreba djece kao izvora informacija
- samoubistva, ubistva i tuče
- nesreće i lične tragedije
- kriminal
- ratni zločin

Važno je napomenuti da smo posebnu pažnju posvetili tekstovima koji su se odnosili na događaje iz Istočnog Sarajeva. Na ovaj način željeli smo da zapravo prikažemo pravu sliku „stanja na terenu“, s obzirom da bi eventualno veliki broj preuzetih agencijskih vijesti koje se tiču crne hronike iz regiona i svijeta, mogao uticati na zaključke o broju i kvalitetu izvještaja u ovoj oblasti. Konačno, zanima nas kako se lokalni novinari ponašaju kada su u prilici da izvještavaju o osjetljivim temama. U cilju dobijanja što kvalitetnijeg uvida u profesionalni rad novinara na lokalnim internet portalima sve analizirane tekstove smo razvrstali prema izvoru na:

- originalne vijesti: vijesti čiji su autori novinari zaposleni na internet portalu
- agencijske vijesti: vijesti koje su preuzete iz novinskih agencija

¹¹ Zanimljivo je da na prostoru grada Istočno Sarajevo postoji sedam internet portal. Prema Popisu stanovništva BiH iz 2013. godine u ovom gradu živi 59.916 (Popis stanovništva BiH, 2013), što znači da na svakih 8500 ljudi dolazi jedan portal. Ovdje treba uzeti u obzir činjenicu da značajan broj stanovnika čine stariji ljudi koji nisu dovoljno informatički pismeni i ne služe se internetom, kao i djeca koja ne koriste informativne protale da bi se informisali. Sa druge strane postoji i relativno veliki broj ljudi koji živi u dijaspori a koji koriste ove portale da se informišu o dešavanjima u rodnom gradu. Bilo kako bilo, možemo postaviti pitanje opravdanosti i razloga postojanja ovako uslovno rečeno velikog broja portala koji se obraća relativno maloju publici. To je svakako pitanje za analizu, ali odgovaranje na ova pitanja prevazilazi ambicije ovog rada.

¹² više u: Alvin Dej, L. Etika u medijima primeri i kontroverze.

- vijesti preuzete iz drugih medija

Na ovaj način htjeli smo da istražimo da li i u kojoj mjeri se lokalni novinari služe *copy-paste* metodama u svom radu.

Posebnu pažnju smo obratili na one tekstove u kojima su glavni akteri djeca i način na koji su predstavljeni u medijima u kontekstu zaštite njihove privatnosti¹³. Zurovac objašnjava da je izuzetno teško izvještavanje o tragedijama u kojima su djeca uključena. "Novinari treba da se posebno psihički, a ne samo znanjem, pripreme za izvještavanje o tim temama, u okolnostima povišenih emocija. Empatija novinara često dovodi do grešaka u objektivnom izvještavanju, daje se prednost emocijama umjesto činjenicama i time se gubi fokus izvještavanja"¹⁴. Drugim riječima ova tema je izuzetno osjetljiva i zbog toga je potrebno uvijek s posebnom pažnjom pristupiti analizi sadržaja koji se tiču djece. Treba istaći da je u 2016. godini Savjet za štampu u BiH zaprimio "398 žalbi, od kojih se 80 odnosilo na kršenje prava djece i maloljetnika"¹⁵.

Zatim, analiza je obuhvatila fotografije i naslove koji su pratili objavljeni tekst. Na taj način smo htjeli da dobijemo sveobuhvatniji uvid u nivo profesionalnog standarda kada je izvještavanje o osjetljivim događajima u pitanju. Naime, fotografije koje previše otkrivaju i ne štite pravo na privatnost aktera događaja (recimo žrtava određenih napada ili nesreća) a posebno djece (član 11. Kodeksa¹⁶) smo okarakteristali kao negativne i neprofesionalne pojave.

S tim u vezi sve fotografije smo razvrstali u sljedeće kategorije: ilustracija teksta, senzacionalistička fotografija, bez fotografije i sporne fotografije.

Sporne fotografije smo definisali kao one koje su u isto vrijeme imale elemente ilustracije teksta, ali i ugrožavanja privatnosti aktera.

Senzacionalističke fotografije smo odredili kao one koje ne štite pravo na privatnost osoba koje su protiv svoje volje postali učesnici događaja koji su interesantni medijima. U tom smislu fotografije koje otkrivaju identitet žrtva ili osumnjičenog počinioca nekog krivičnog djela smo okarakterisali kao senzacionalističke. Ovakve fotografije nisu u službi veće informisanosti već privlačenja pažnje odnosno ostvarivanja većeg profita.

U kontekstu naslova, odredili smo sljedeće kategorije: Informativni naslov, senzacionalistički naslov, udica naslov i drugo. Informativne naslove smo definisali kao one koji u potpunosti odgovaraju tekstu i služe kao najava teksta. Senzacionalistički naslovi koji otkrivaju imena ili unaprijed presuđuju optuženim osobama (član 10. Kodeksa¹⁷) i na taj način služe jeftinom

¹³ Dječija prava su obuhvaćena Konvencijom o pravima djeteta. U članu 16.1. se navodi da: Nijedno dijete neće biti podvrgnuto proizvoljnom ili nezakonitom uplitanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. (Konvencija o pravima djeteta, dostupno na: https://www.unicef.org/bih/ba/Konvencija_o_pravima_djeteta.pdf).

¹⁴ Zurovac, Lj., Medijska (samo)regulativa za najbolji interes djeteta, str:38

¹⁵ isto, str.38.

¹⁶ Član 11. Kodeksa za štampu i online medije BiH (Zaštita djece i maloljetnika) glasi: U tretiranju djece i maloljetnika novinari su dužni krajnje obazrivo postupati, poštujući dobre običaje i Konvenciju o pravima djeteta, polazeći od interesa djeteta. Novinari su dužni zaštititi identitet djeteta u postupcima u kojima je inače isključena javnost. Novinari ne smiju intervjuisati niti fotografisati djecu mlađu od 18 godina, s pitanjima koja se odnose na porodicu djeteta, bez prisustva roditelja ili bez dozvole roditelja ili staratelja. Novinari ne smiju identifikovati djecu mlađu od 18 godina u slučajevima kada su žrtve krivičnih djela. Novinari ne smiju ni pod kakvim okolnostima identifikovati djecu mlađu od 18 godina koja su umiješana u kriminalne slučajeve kao svjedoci, žrtve ili optuženi (Kodeks za štampu i online medije BiH, dostupno na: https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9)

¹⁷ Član 10. Kodeksa za štampu i online medija BiH (Osobe optužene za krivična djela) glasi: Novinari neće nikoga tretirati kao kriminalca prije donošenja sudske presude koja to potvrđuje. Novinari imaju obavezu ne

privlačenju pažnje publike takođe smo okarakterisali kao neprofesionalno novinarsko ponašanje. Udica naslovi su oni koji tjeraju čitaoca da pročita određeni sadržaj jer upućuju na neki nevjerovatni događaj ekskluzivnog karaktera (Ovo morate vidjeti, Nećete vjerovati svojim očima i sl). Iza ovakvih udica naslova (*clickbait*) obično se krije jeftina obmana koja donosi profit portalima. Njihova forma je vrlo lako uočljiva i prepoznatljiva.

Alvin Dej ukazuje na određene smjernice koje bi novinari trebali poštovati kako bi štitili privatnost. Ove smjernice u potpunosti odgovaraju ranije spomenutima članovima Kodeksa za štampu i online medije BiH. Prva smjernica ili princip je **poštovanje drugih**. “Kao autonomni pojedinci imamo pravo na određeni nivo dostojanstva, koji se ne sme proizvoljno nauršavati zarad nekog slogana kao što je pravo naroda da zna¹⁸. Prema ovom teoretičaru suština debate o privatnosti jeste fenomen poštovanja drugih „i može biti od ključnog značaja u traganju za delikatni balans između informativne vrednosti i vrednosti autonomije pojedinca¹⁹. Možemo reći da se ova smjernica direktno odnosi na član 9. Kodeksa, koji u prvi plan ističe obziran i saosjećajan pristup u izvještavanju o temama u kojima su akteri doživjeli ličnu tragediju i sl. Prilikom analize vodili smo se sljedećim pitanjima u kontekstu određivanja kršenja ovog člana.

1. Da li je u tekstu objavljen lični podatak o akteru događaja koji je mogao biti izostavljen a da javni interese ne bi trpio?
2. Da li je u tekstu objavljena fotografija kojom bi se otkrio identitet aktera/žrtve nekog tragičnog događaja?

U skladu sa ovom smjernicom je princip **minimalizovanje štete**. Naime, u određenim situacijama, kao što je izvještavanje o pitanjima od javnog interesa, nemoguće je izbjeći narušavanja privanosti. U takvim slučajevima potrebno je “ograničiti izvještavanje o onim detaljima koji su od suštinskog značaja za informativnu vrednost događaja”.²⁰

Sljedeća smjernica je **društvena korisnost**. Naime, društvena korisnost ukazuje na to da treba jasno razdvojiti opštu korisnost određene informacije od senzacionalizma, ismevanja, voajerizma kao opravdanja za krišenje privatnosti..

Zatim, četvrti princip je **pravda**. Pravda se ovdje određuje kao svojevrsni nivo odgovornosti koje akteri određenog događaja imaju. Recimo, javni zvaničnici optuženi za kršenje zakona zaslužuju manje privatnosti od žrtava tragedije.²¹

Ove smjernice ćemo preuzeti i koristiti kao kriterijume za ocjenu kvaliteta tekstova o temama koje se tiču privatnosti (zarazne bolesti, seksualni zločini, homoseksualnost, maloljetnička delikvencija, upotreba djece kao izvora informacija, samoubistva i ubistva nesreće i lične tragedije, kriminal, ratni zločin). Drugim riječima ovi principi će nam pomoći da odredimo da li i u kojoj mjeri se krši član 9. Kodeksa za štampu i online medije BiH.

donositi preuranjene sudove o krivici optužene ličnosti. Novinari imaju obavezu da objave informaciju o odbacivanju optužbe ili oslobađanju ličnosti za koju su ranije objavili da je optužena ili da je suđenje počelo. (Kodeks za štampu i online medije BiH, dostupno na: https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9)

¹⁸ Alvin Dej, L. Etika u medijima, primeri i kontroverze, str. 190

¹⁹ Isto, str.168

²⁰ isto, str.181

²¹ isto, str. 180

Rezultati istraživanja

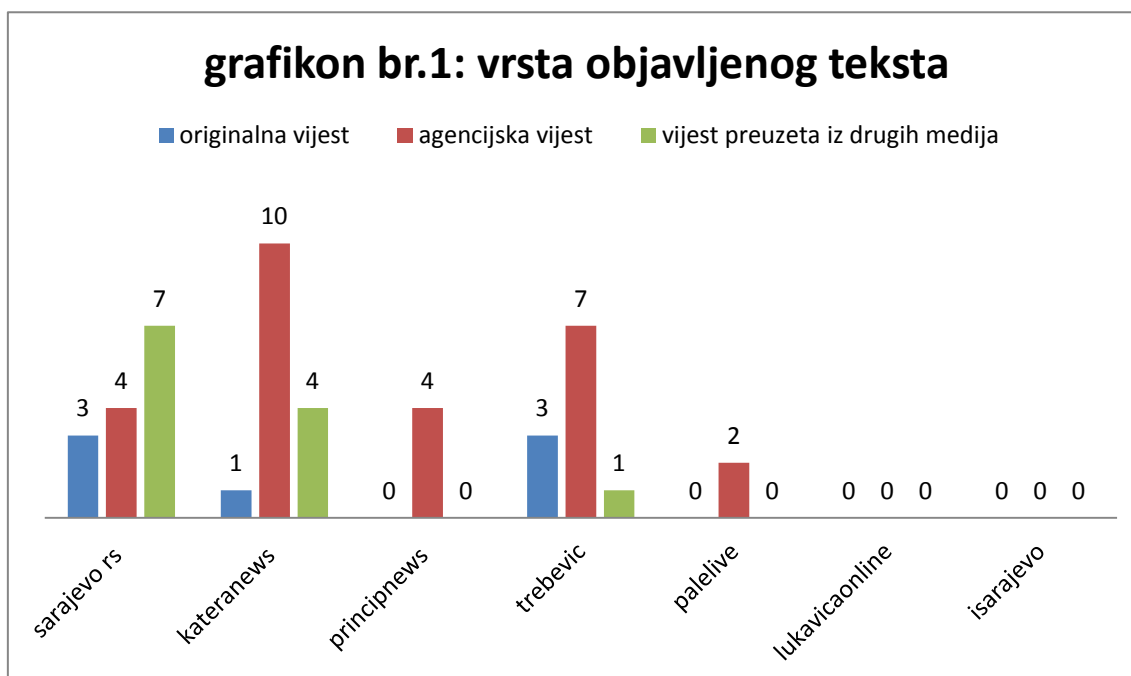
U okviru monitoringa koji je trajao sedam dana od 17. 12. do 24.12. ukupno smo zabilježili 46 tekstova koji se odnose na crnu hroniku odnosno na teme koje smo ranije odredili kao okvir za analizu: zarazne bolesti, seksualni zločini, homoseksualnost, maloljetnička delikvencija, upotreba djece kao izvora informacija, samoubistva, ubistva i tuče, nesreće i lične tragedije, kriminal, ratni zločin.

Najviše tekstova objavio je portal *Kateranews* (15), zatim *Sarajevo-rs* (14) i na trećem mjestu je *Trebević.net* sa 11 tekstova.

Portal *Palelive* je više fokusiran na pozitivne vijesti iz grada i oglase što može biti razlog za objavljivanje svega dva teksta o osjetljivim temama, dok je portal *Principnews* najmlađi među ovim portalima i još uvijek je u svojevrsnoj fazi početne konsolidacije i organizacije, pa je zbog toga na ovom portalu značajno manje tekstova (4). Treba istaći da portali *isarajevo.net* i *lukavicaonline* generalno objavljuju vrlo malo sadržaja, a vremenski razmak između objavljenih vijesti zna biti i više od mjesec dana. S obzirom da je naš monitoring trajao sedam dana nismo uspjeli zabilježiti niti jednu vijest da je objavljena u ovom period a koja se odnosila na teme iz crne hronike. Prema tome možemo reći da ovi portali samo fizički postoje na lokalnoj medijskoj sceni, ali ne rade svoj posao ažurno i profesionalno.

Kateranews i *Sarajevo-rs* su u prosjeku objavljivali po dva teksta dnevno u rubrici crna hornika. Međutim, ono što je važno za našu analizu jeste da su ovi portali, iako su lokalnog karaktera, objavljivali relativno malo tekstova iz Istočnog Sarajeva. *Trebević.net* je objavio četiri teksta, *Kateranews* tri, a *Sarajevo-rs* i *Palelive* po dva.

Vrlo važno je primjetiti da najveći broj objavljenih tekstova čine agencijske vijesti ili vijesti

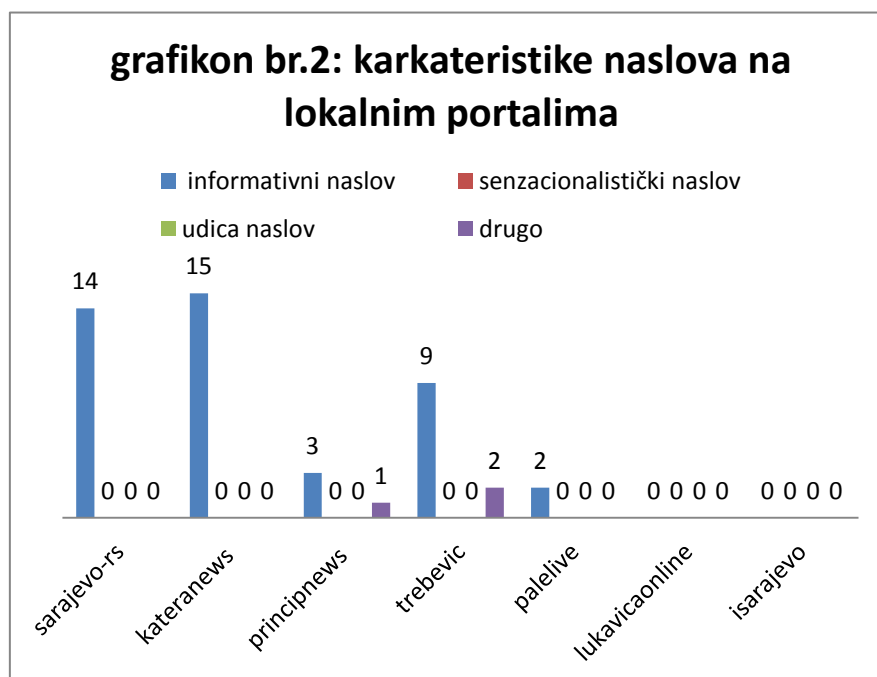

preuzeti iz drugih medija (grafikon br.1). Od ukupno 46 objavljenih tekstova na svim portalima 27 čine agencijske vijesti, 17 su vijesti preuzete sa drugih medija i svega sedam je originalnih vijesti.

S obzirom na veliki broj preuzetih tekstova, možemo konstatovati da se rad na lokalnim internet portalima svodi na "copy-paste" novinarstvo, što je uslovno rečeno negativna pojava. Prije svega veliki broj preuzetih vijesti može da svjedoči o lošoj finansijskoj situaciji kao i nepovoljnim uslovima rada na lokalnim portalima. Naime, lokalni portal najčešće nisu u mogućnosti da pošalju novinara na teren, pa se odlučuju da se bave kancelarijskim novinarstvom. To je sa jedne strane razumljivo, ali sa druge strane ovakav princip je negativan s obzirom da (mladi) novinari na koristeći se ovim metodama jednostavno ne mogu da razviju vještinu pisanja vijesti koja je nužna za njihovu novinarsku karijeru.

Naslovi i fotografije

Analiza naslova pokazuje da lokalni portali ipak nisu krenuli putem tabloidizacije i

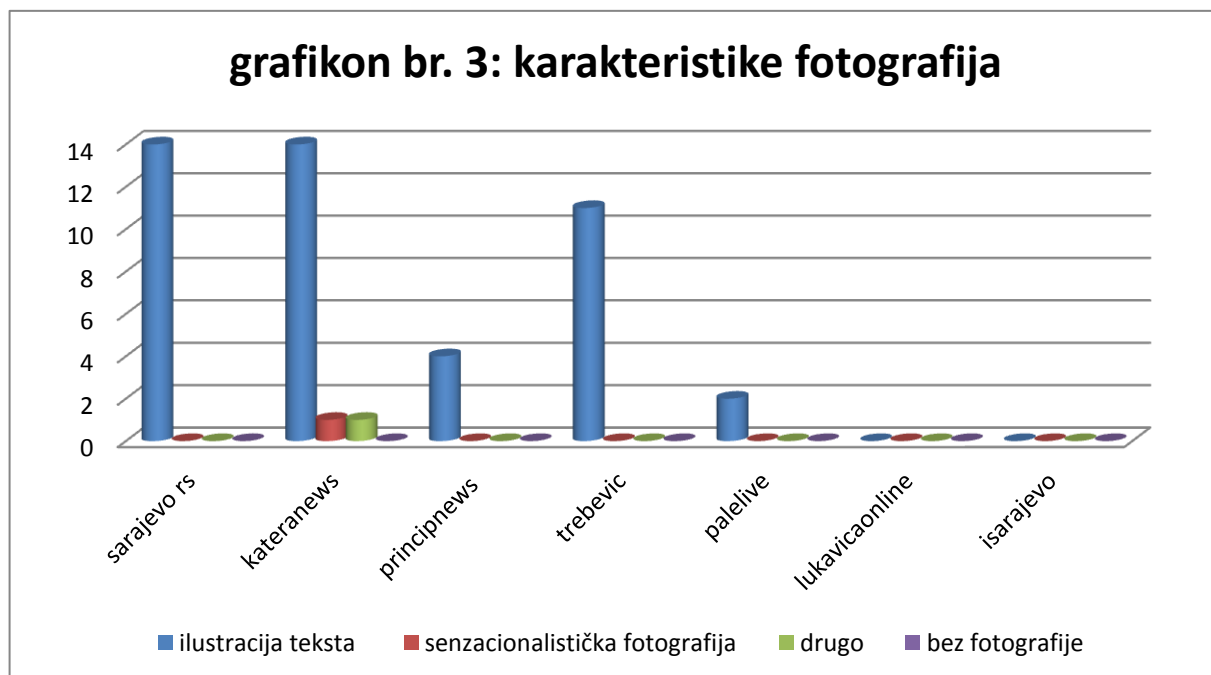

senzacionalizma (grafikon br.2). Pronašli smo svega dva naslova koje smo okarakterisali kao sporni. Uglavnom svi naslovi su informativni i u skladu sa profesionalnim standardima. Razlog tome opet može da leži u činjenici da je velika većina tekstova preuzeta iz agencija, koje su po pravilu odraz profesionalnih standarda, pa je samim tim i prostor za

senzacionalizam značajno manji. Ipak, dva primjera koja smo pronašli tiču se vijesti o hapšenju šest lica koji su osumnjičeni za ratne zločine. *Principnews* je 19.12.2017. godine objavio vijest: "ČEMERNO: UHAPŠENO ŠEST LICA ZBOG RATNOG ZLOČINA NAD SRBIMA" a *Trebevicnet*: "U AKCIJI SIPA UHAPŠENO ŠEST LICA ZBOG RATNOG ZLOČINA". Cijenimo da je na ovaj način prekršena prezumpcija nevinosti, s obzirom da su portali u naslovu uhapšenim već presudili, odnosno kreirali naslove kao da se radi o osobama koje su već osuđene za ratni zločin. Na ovaj način je zapravo ugrožena privatnost jer ovako formulisan naslov može zbuniti čitaoca i navesti ga na zaključak da se radi o ljudima koji su već osuđeni. Osim toga, uhapšeni kao i njihove porodice takođe mogu imati neprijatnosti zbog toga, što sugerije da mediji zapravo nema interes u minimalizovanju štete, već naprotiv. Međutim, oba portala su u samom tekstu više nego profesionalno prenijela informaciju o hapšenju, ističući da su u pitanju osumnjičeni za zločin, čime su na neki način zaštićeni glavni akteri događaja.

Positivan primjer jeste izvještavanje portala *Sarajevo-rs* koji je objavio sljedeći naslov za istu vijest: "UHAPŠENI OSUMNJIČENI ZA RATNI ZLOČIN NA ČEMERNU KOD ILIJAŠA." Ovakav naslov je u potpunosti prihvatljiv i profesionalan s obzirom da u potpunosti prati tekst. Osim toga, zadovoljen je javni interes a u isto vrijeme zaštićena privatnost osumnjičenih.

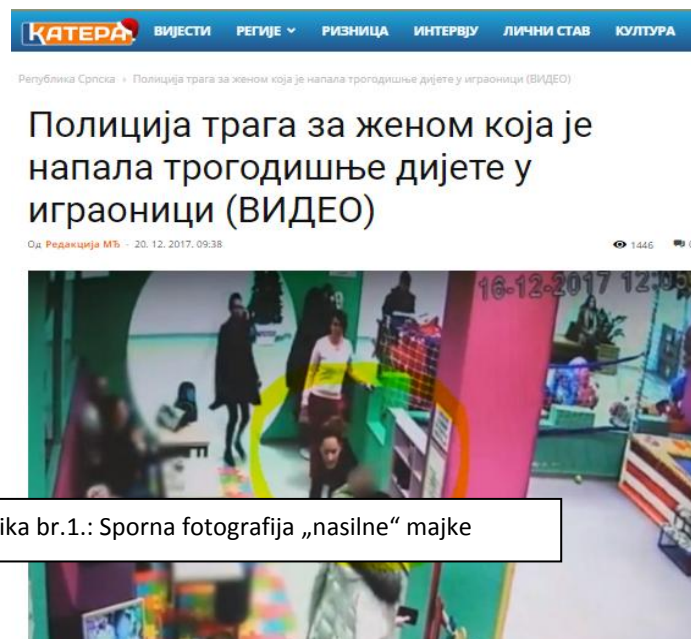
Pohvalno je to što na lokalnim portalima nismo pronašli niti jedan senzacionalistički niti tzv. udica naslov, što je prava rijetkost u eri sveopšte tabloidizacije medijske stvarnosti.

Analiza je pokazala da fotografije čine standardni dio opreme svakog teksta koji se objavi na internet portalima (grafikon br.3). Dakle, sve analizirane vijesti su bili opremljeni fotografijom. Pozitivno je to što je velika većina fotografija služila kao dopuna odnosno ilustracija teksta. U tom smislu možemo reći da je uloga fotografija bila informativna. Međutim, opet se vraćamo na ranije pomenuti zaključak da je izuzetno veliki broj tekstova preuzet sa drugih portala ili agencija, te je zbog toga i veliki broj ilustrativnih fotografija, odnosno fotografija koje nisu sa terena. Prema tome možemo reći da su lokalni portali samo u određenoj mjeri profesionalno pokrivali tekstove sa fotografijama, s obzirom da su išli "linijom manjeg otpora" i tekstove ilustrovali jednostavnim simboličnim fotografijama. U svakom slučaju to je pozitivno sa aspekta zaštite privatnosti građana i aktera događaja.

Samo jedna fotografija je imala elemente senzacionalizma. Naime, *Kateranews* je 20.12. objavio fotografiju (slika br.1) koja je pratila tekst o ženi koja je u igraonici napala trogodišnje dijete. Na fotografiji je lice ove žene zaokruženo žutim markerom, čime se mediji postavlja u službu svojevrsnog linča i targetiranja što svakako nije u skladu sa principom zaštite privatnosti i ima elemente senzacionalizma.

Tekst je praćen i video materijalom koji potvrđuje navode u tekstu, čime se na neki način pojačava osuda ovakvog nedoličnog por

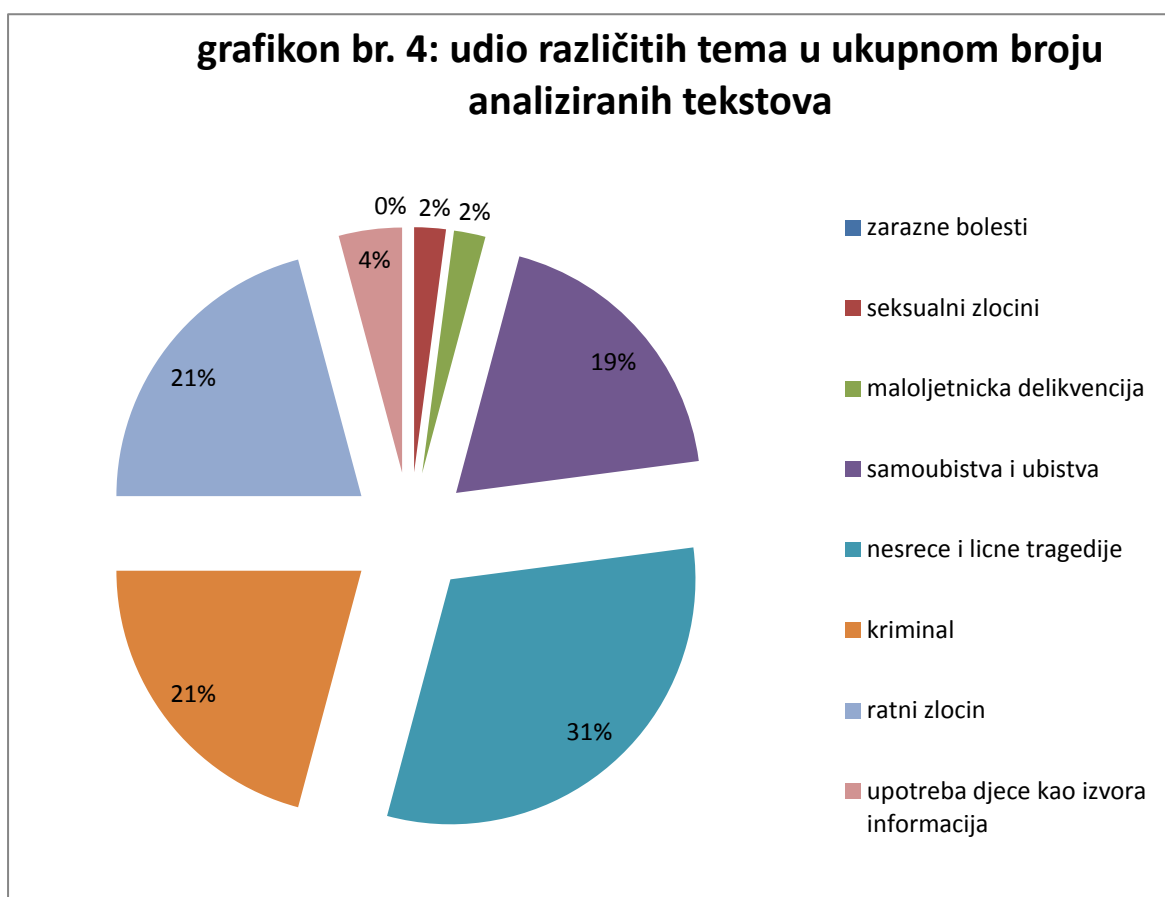
slika br.1.: Sporna fotografija „nasilne“ majke

Cijenimo da ovakvi događaji jesu u interesu javnosti, ali da treba u svakom slučaju biti oprezan pri izvještavanju. Smatramo da je potrebno da mediji izvještavaju o ovakim događajima, i da izvještavaju u najboljem interesu djece, ali na jedan manje tendenciozan način. U samom tekstu se žena naziva “nasilnicom”, i građani se pozivaju da “nasilnicu prijave policiji”. Osim toga, video materijal koji prati tekst je u određenim trenucima potresan za gledaoce, i nije u službi zaštite maloljetnog djeteta koje je žrtva napada. Naime iako su u video prilogu lica djece zaštićena, nisu zaštićena lica roditelja djeteta koji je bilo žrtva napada čime se zapravo posredno otkriva identitet žrtve.

Na kraju, moramo istaći da je ovaj tekst u potpunosti preuzet sa portala *RTVBN*, odnosno nije originalan proizvod lokalnog portal *Kateranews*. Međutim, to samo donekle umanjuje odgovornost za ovakav pristup u izvještavanju, jer ipak urednici portala su *gatekeeper*-i koji na kraju odlučuju da li će nešto objaviti ili ne i ono što je još važnije na koji način će biti objavljeno.

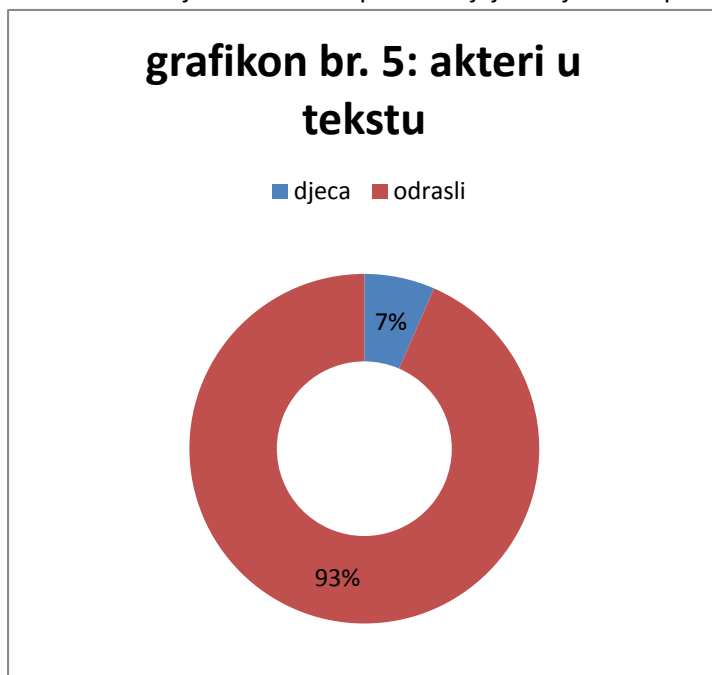
Konačno, u ovom tekstu se mogu prepoznati kršenja gotovo svih principa koje smo ranije naveli. Prije svega ne postoji poštovanje drugog, jer se posredno otkriva identitet žrtve. Zatim, iako postoji određena društvena korist, u ovom slučaju to je u drugom planu s obzirom da je novinarski pristup tendenciozan, senzacionalistički i poziva na linč. Konačno, medij se ne trudi da minimalizuje postojeću štetu, već naprotiv. Ni žrtva, ni počinioc nisu u potpunosti zaštićeni čime se pravi još veća šteta nego što jeste. Mediji se stavljaju u službu “lova na vještice” zbog čega stradaju novinarski principi i standardi profesionalnog i odgovornog novinarstva. Ono što je ohrabrujuće jeste da je ovo samo izuzetak, a ne pravilo u radu lokalnih internet portala.

Na grafikonu br. 4. predstavljeni su rezultati distribucije različitih tema u okviru kojih smo analizirali tekstove. Kao što se može primjetiti lokalni mediji najčešće su izvještavali o nesrećama i ličnim tragedijama. Trećina tekstova od ukupnog broja je posvećena ovoj temi. Zatim, slijede ratni zločin i kriminal (21%) odnosno samoubistva i ubistva (19%). U svega dva teksta su izvori informacija bili djeca (4%). Najmanji broj tekstova se ticao maloljetničke delikvencije i seksualnih zločina (2%), odnosno zaraznih bolesti (0%),

Izveštavanje o djeca na lokalnim internet portalima

Kao što smo istakli, posebnu pažnju smo posvetili tekstovima u kojima su akteri djeca. Djeca i maloljetnici su bili akteri u tri teksta (7%), dok su u svim ostalim tekstovima (na svim portalima) akteri bili odrasle osobe (93%) (grafikon br. 5). U kontekstu maloljetničke delikvencije objavljen je samo jedan tekst. U tom tekstu primjetan je profesionalni pristup. Identitet maloljetnika je zaštićen, dok je u isto vrijeme zadovoljen interes javnosti za informacijom. Isto tako, portal *Kateranews* je objavio dva teksta u kojima se izvještava o bolesti djece, pri čemu su dva dječaka u isto vrijeme i izvor informacije. Oba teksta predstavljaju svojevrsni apel za pomoć dječacima koji boluju od teških bolesti.

Izveštavanje o bolesnoj djeci kao i djeci sa posebnim potrebama je vrlo osjetljivo pitanje. Iako je u prvom planu interes djeteta, izvještavanje o bolesnoj djeci često prijeti da sklizne u stereotipizaciju (dijete heroj/jadno i nemoćno dijete) i senzacionalizam. Mediji najčešće izvještavaju o izdvojenim primjerima bolesne djece, opisujući probleme sa kojim sa svakodnevno susreću djeca kao i njihovi roditelji. Problem je što se po običaju sve završava na ukazivanju na pojedinačni problem i eventualno pozivu u pomoć, a ne traga se za odgovorima koji bi dovela do

donošenja sistemskih rješenja koja bi pomogla i ostalim. U ovim pričama se obično igra na kartu sažaljenja i emotivnosti, koji podižu gledanost/čitanost a medije predstavlja u svjetlu boraca za djecu. "Dio medijskih kuća pokreće humanitarne akcije ponekad radi vlastite promocije s ciljem da se nametnu građanima kao neko ko ima više humanog u sebi, nego oni kojima bi to trebalo da bude profesionalni i radni zadatak"²²

Prema tome, cijenimo da bi medijska pomoć trebala da ide u smjeru uticaja na one koji donose odluke, da se ovakvi i slični problemi rješavaju sistemski a ne *ad hoc*, pojedinačno. "Ni jedno rješenje koje zadovoljava jedan ili ograničen broj slučajeva, nije rješenje i ne treba ga tako posmatrati. Sva djeca imaju jednaka prava i u ovom slučaju treba paziti isključivo na način na koji se postiže najbolji interes djeteta i njihova prava u punom obimu. Odgovornost novinara je i ponuditi moguća rješenja, koja saznaje u kontaktu sa nadležnim institucijama, službama ili organizacijama civilnog društva"²³. Osim toga, prilikom izvještavanja o bolesnoj djeci u kontekstu apela za pomoć, problematično je to što postoji opasnost da dugoročno bude više štete nego koristi. „Recimo da dijete za deset godina može poželjeti da niko ne zna stanje koje je prevazišlo, odnosno da je to poznato određenom krugu ljudi.

²² Intervju sa Ivanom Šijaković, citirano prema Stevanović, I. 2017, (Ne)humane akcije za prikupljanje pomoći za djecu str.125

²³ Bajić, Ž, Kotur, A. Djeca s poteškoćama u razvoju, str.108

Vrlo je diskutabilno da li objavljivanje imena djeteta prevazilazi dobro koje se ostvaruje, odnosno da li je to korisno, bezbjedno po dijete, šta ako ono dolazi iz sredina koje su problematične...²⁴.

Sa druge strane oba teksta su poslužila kao svojevrsna najava za donatorsko veče "S ljubavlju hrabrim srcima" koje je 27.12. održano u Banja Luci i na kojem su se skupljala sredstava za svu djecu oboljelu od rijetkih bolesti. Iz tog ugla, ovakvi i slični tekstovi mogu biti pozitivnog karaktera s obzirom da uslovno rečeno ciljaju na sistemska rješenja. S tim u vezi možemo reći da su ovi specifični primjeri na granici pozitivnog izvještavanja. U isto vrijeme postoji određeno skretanje u stereotipizaciju i simplifikaciju kada je

riječ o izvještavanju o bolesnoj djeci, ali i realni javni interes da se pomogne ne samo pojedincima, već čitavoj zajednici oboljelih.

slika br. 2. Izvještavanje o bolesnom djetetu (Kateranews,24.12.2017.)

Kršenje privatnosti u objavljenim tekstovima

²⁴ Intervju sa Anom Kotur, citirano prema Stevanović, I, 2017, Ne)humane akcije za prikupljanje pomoći za djecu str.127

Od ukupno 46 tekstova u šest (13%) smo naišli na elemente kršenja člana 9 (privatnosti)

Kodeksa za štampane i online medija BiH. Tekstovi su objavljeni na portalima *Sarajevo-rs* (3), *Kateranews* (2) i *Trebevic.net* (1). Zanimljivo je da su svi tekstovi u kojima postoje elementi kršenja privatnosti preuzeti iz drugih medija, odnosno da nijedan tekst nije direktni proizvod lokalnih internet portal. Ilustracije radi, opisaćemo navedene primjere kršenja člana 9.

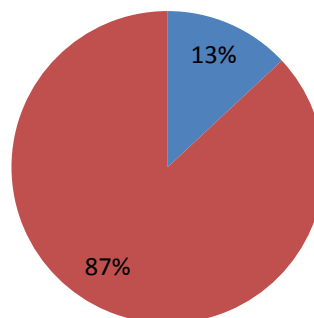
Prvi tekst u kojem smo zabilježili kršenje

privatnosti je objavljen 18.12. na portalu *Sarajevo-rs*. U tekstu "Sarajevo: Radnike Vodovoda i kanalizacije napali sjekirama"²⁵ navodi se puno ime i prezime žrtve napada, čime su u potpunosti krši član 9. Smatramo da u ovom tekstu novinari nisu prišli diskretno i sa saosjećanjem žrtvi napada. U konkretnom slučaju možemo reći da je privatnost žrtve značajnije od interesa javnosti, zbog čega cijenimo da je neprofesionalno navođenje punog imena i prezimena u tekstu. Drugim riječima ime i prezime žrtve ni na kakav nači ne doprinosi većoj informisanosti javnosti te je zbog toga potrebno zaštititi identitet ove osobe. Zbog toga možemo reći da je prekršen princip društvena korisnost.

Osim toga novinari su nepravedni jer nisu dovoljno dobro procijenili koliku količinu privatnosti zaslužuje žrtva napada. Podsjećajući se na smjernice Alvina Deja, možemo reći da se ovdje nije ispunio ni princip minimalizovanja šteta, već naprotiv, mediji je proizveo dodatnu štetu navodeći ime i prezime žrtve napada. Konačno prekršen je princip poštovanje drugih jer svako ima pravo na privatnost kada protiv svoje volje postane akter određenog događaja. U tim slučajevima novinari ne smiju prizvoljno narušavati privatnost "zarad nekog slogan kao što je pravo naroda da zna"²⁶.

grafikon br. 6: Udio tekstova gdje je zabilježeno kršenje privatnosti

- zabilježeno kršenje privatnosti
- tekstovi u kojima nema kršenja privatnosti

²⁵ Tekst "Sarajevo: Radnike Vodovoda i kanalizacije napali sjekirama", dostupan na: https://www.sarajevo-rs.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=15385:sarajevo-radnike-vodovoda-i-kanalizacije-napali-sjekirama&Itemid=155

²⁶ Alvin Dej, L. Etika u medijima, primeri i kontroverze, str.190

Još jedan negativan primjer u kojem smo zabilježili kršenje privatnosti je objavljen na portalu *Sarajevo-rs*. Naime, u tekstu „Novi napad na policiju Srpske”²⁷, novinari ne štite privatnost počinioca. Novinari otkrivaju puno ime i prezime kao i godine starosti čovjeka koja se sumnjiči „da je prijetio četrdesetčetvorogodišnjoj sugrađanki, a zatim i kedijem udario policajca, nanijevši mu lakše

The screenshot shows a news article on the website sarajevo-rs.com. The article is titled "Novi napad na policiju Srpske" and is dated "četvrtak, 21 decembar 2017 20:31". The author is listed as "Redakcija". The article features a photograph of a police officer in a blue uniform with a "POLICIJA" patch on the sleeve, standing next to a white car. The text of the article describes an incident where a 34-year-old man from Šipova was arrested for threatening a 44-year-old woman and hitting a police officer. The article includes several paragraphs of text, a rating section with five stars (0 votes), and a source attribution to "nezavisne.com".

slika br. 3: Tekst „Novi napad na policiju Srpske“
(Sarajevo – rs, 21.12.2017.)

povrede” (Sarajevo-rs, 21.12.2017.). S obzirom da se radi tek o sumnji, cijenimo da su novinari trebali zaštititi privatnost osumnjičenog. Dakle, u kontekstu izvještavanja o osumnjičenim počiniocima, dovoljno je da mediji objavi inicijale čime bi se donekle zaštitila privatnost osoba koje su osumnjičene, a u isto vrijeme bi se zadovoljio javni interes. Drugim riječima bespotrebno je objaviti više detalja o osumnjičenom počinicu, jer se na taj način ugrožava njegova privatnost. I ovdje možemo da primjetimo kako su prekršeni principi minimalizovanja štete, pravde, poštovanje drugih i društvene odgovornosti. Za razliku od prethodnog primjera, u kojem se štiti privatnosti osumnjičenih počinioca, ovdje je pozitivno što se u tekstu štiti privatnost žrtava (policajac i sugrađanka), jer se ne navode njihova imena i prezimena, pa čak ni inicijali.

²⁷ Tekst, „Novi napad na policiju Srpske“, dostupan na: https://www.sarajevo-rs.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=15465:novi-napad-na-policiju-srpske&Itemid=123

U tekstu “Šest osoba poginulo na bh. putevima ove sedmice”²⁸ koji je objavljen 22.12. na portalu *Sarajevo-rs*, primjetili smo nedosljednost u izvještavanju o žrtvama saobraćajnih nesreća. Naime, u ovom tekstu koji predstavlja pregled nesreća koje su se desile tokom protekle sedmice, se

sarajevo-rs.com VIJESTI MOJ STAV KULTURA TURIZAM SPORT MAGAZIN VIDEO FORUM ARHIVA

R+ R R-

Šest osoba poginulo na bh. putevima ove sedmice

petak, 22 decembar 2017 12:04 Objavio: Redakcija

Objavljeno u Hronika

Ocenite ovaj članak

☆☆☆☆☆
(0 glasova)

Redakcija

Izvor: glsrpske.com

Mirsad F. (19) iz Bugojna preminuo je od zadobijenih povreda u slijetanju i prevrtanju BMW-a, u mjestu Humac kod Gornjeg Vakufa.

Do nesreće je došlo u četvrtak u 1.30 časova, a nastradali mladić bio je na mjestu suvozača. Sa teškim povredama prebačen je u Dom zdravlja u Bugojnu gdje je preminuo.

Vozač u BMW-u M. R. (23) iz Gornjeg Vakufa, i drugi putnici M. R. (21) i R. H. (22) iz ove opštine prošli sa lakšim povredama. Uzrok slijetanja vozila sa puta još nije poznat.

Policija MUP-a Srednjobosanskog kantona je obavila uvidaj na mjestu nesreće.

"Radimo na rasvjetljavanju okolnosti slijetanja automobila. Izuzeti su svi tragovi sa lica mjesta", rekli su u MUP-u.

Č. N. (32) i T. M. (51) teško su povrijeđeni u sudaru "golfa" i "renoa" na raskrsnici magistralnog puta i ulice Maršala Tita kod Mostara.

slika br. 4: Šest osoba poginulo na bh. putevima ove sedmice
(Sarajevo –rs, 22.12.2017.)

na više mjesta pojavljuju samo inicijali žrtava kao i godine starosti, što ocjenjujemo pozitivnim i profesionalnim. Privatnost žrtava je zaštićena, a u isto vrijeme je zadovoljen interes javnosti. Međutim, na pojedinim mjestima u tekstu se navodi ime žrtve zajedno sa početnim slovom prezimena, kao i puno ime i prezime nastradalih. Smatramo da ova nedosljednost u izvještavanju nije profesionalna pri čemu postoje i elementi kršenja privatnosti žrtava tragedije.

Još jedan primjer kršenja privatnosti zabilježili smo u tekstu “Golf sletio u Vrbas, vozač izvukao ženu i djecu”²⁹ koji je 22.12. objavljen na portalu *Trebevic.net*. Naime, u tekstu se bez ikakve potrebe navodi ime i prezime vozača, čime se ugrožava njegova privatnost, kao i privatnost njegove porodice. Nezgodu u kojoj nije bilo poginulih i povrijeđenih nije prijatna i smatramo da je bilo dovoljno da se navedu inicijali vozača.

U tekstu “Ubistvo i samoubistvo na porodičnu slavu”³⁰ koji je 19.12. objavio portal *Kateranews*, postoje elementi senzacionalizma i kršenja privatnosti. Naime, u tekstu koji u senzacionalističkom stilu otkriva detalje ubistva prekršeni su svi principi i smjernice koje smo ranije pomenuli u tekstu (poštovanje drugih, društvena odgovornost, pravda, minimalizovanje štete). Prije svega navode se puna imena i prezimena počinioca i žrtve, što je u slučaju ovakvih tragedije bespotrebno i može da šteti porodici nastradalih. U tom smislu smatramo da mediji krše princip poštovanja drugih kao i minimalizovanje štete. Zatim u senzacionalističkom tengu se “otkriva” da je počinitelj sestri iz Australije poslao poruku u kojoj je napisao “Ubio sam majku, sada ću i sebe”. Ova informacija je u potpunosti u skladu sa profitno orijentisanom medijskom logikom, koja zanemaruje

²⁸ Tekst, “Šest osoba poginulo na bh. putevima ove sedmice, dostupno na: https://sarajevo-rs.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=15476:sest-osoba-poginulo-na-bh-putevima-ove-sedmice&Itemid=741

²⁹ Tekst, „Golf sletio u Vrbas, vozač izvukao ženu i djecu“, dostupan na: <https://trebevic.net/republika-srpska/golf-sletio-u-vrbas-vozac-izvukao-zenu-i-djecu/>

³⁰ Tekst, „Ubistvo i samoubistvo na porodičnu slavu“, dostupan na: <https://katera.news/ubistvo-i-samoubistvo-na-porodicnu-slavu/>

profesionalne standard i u prvi plan gura interes za većom čitanošću. Ovakvi i slični “sočni” detalji ubistava zapravo zadovoljavaju “morbidnu radoznalost i voajerizam”³¹ publike dok se u potpunosti zaboravljaju na interes žrtve i porodice. Prema tome smatramo da je nepravedno da se na ovakav način odnosi prema počiniocima i žrtvama, kao i njihovim porodicama. U duhu tabloidnog novinarstva su “neimenovani izvori” ili “izvori bliski mediju” koji se pojavljuju u tekstu. U suštini takvi izvori mogu da posluži kao paravan za neistinitu informaciju. Ovakva novinarska praksa sugerira prisustvo senzacionalizma u izvještavanju što nije društveno odgovorno. Generalno, možemo ocijeniti da u ovom tekstu postoji kršenje člana 9. Kodeksa za štampu i online medije BiH.

Ipak na kraju je potrebno reći da je u svega 13% od ukupnog broja tekstova zabilježeno kršenje privatnosti. Velika većina tekstova, čak 87% je napisana profesionalno i odgovorno, pa se nameće zaključak da lokalni portal ipak savjesno obavljaju svoj posao u kontekstu zaštite privatnosti građana koji su protiv svoje volje akteri medijskih događaja. Po pravilu tekstovi su pisani na način da zadovolje interes javnosti za informacijom, ali u isto vrijeme štite aktere događaja. Jedna od dobrih praksi izvještavanja u kontekstu privatnosti jeste izvještavanje o nestalim licima. Naime, smatramo da mediji imaju vrlo važnu ulogu u širenju informacija o nestalim osobama koje mogu da pomognu njihovom pronalasku. U tom smislu umjereno objavljivanje privatnih informacija o nestalim osobama kao i njihovih fotografija je nešto što je pozitivno i u interesu je nestalih osoba kao i njihovih porodica. U tom smislu tokom monitoringa zabilježili smo dva teksta u kojima se izvještava o nestalim osobama.

Zaključna razmatranja

Uzimajući sve u obzir, ipak možemo pozitivno ocijeniti rad lokalnih internet portala u kontekstu zaštite privatnosti građana. Analizom su obuhvaćeni sadržaji koji su objavljeni u rubrici crna hronika s obzirom da je ova oblast najizazovnije u smislu profesionalnog i odgovornog izvještavanja.

Iako se radi o relativno malom uzorku od svega 46 tekstova, zaključci mogu biti indikativni. Velika većina objavljenih tekstova (41 tekst/86,9%) ne krši Kodeks o štampi i online medijima BiH u dijelu koji se tiče privatnosti (član 9.). Analiza je pokazala da su gotovo svi naslovi informativnog karaktera, odnosno da su fotografije koje prate tekst u službi ilustracije i svojevrsne dopune događaja. O maloljetnicima se izvještavalo oprezno, a zabilježena su tri priče o bolesnoj djeci za koja smo, iako su diskutabilni, ocijenili da su pozitivni i doprinose, uslovno rečeno, sistemskim rješenjima u liječenju sve bolesne djece. Isto tako, o ratnim zločinima kao i o temama kriminal, ubistva, samoubistva, saobraćajne nesreće i tragedije se uglavnom izvještavalo u skladu sa standardima novinarske profesije.

Zabilježeno je svega nekoliko slučajeva (6 tekstova/13,1%) u kojima se krši Kodeks za štampu i online medija BiH. Ovo se prije može može predstaviti kao izuzetak nego pravilo u radu lokalnih internet portala.

Svi tekstovi u kojima smo zabilježili kršenje člana 9. (privatnost), a koji su objavljeni na portalima su preuzeti sa drugih medija čime se samo donekle umanjuje odgovornost internet portala za njihovo objavljivanje. Urednici i novinari na lokalnim internet portalima bi prije objavljivanja preuzetih sadržaja trebali korigovati tekstove u kojima primjete kršenje kodeksa. Rutinsko i

³¹ Alvin Dej, L. Etika u medijima, primeri i kontroverze, str. 190

kancelarijsko *copy-paste* novinarstvo nije dovoljno profesionalno i čini se da je to jedan od najvećih problema u radu lokalnih internet portala. Vrlo malo je originalnih tekstova i fotografija koje objavljuju novinari koji su zaposleni u redakcijama lokalnih online medija. Sve se uglavnom svodi na distribuciju prerađenih saopštenja za javnost i preuzimanje agencijskih i vijesti sa drugih medija kao i objavljivanje ilustrativnih fotografija uz tekst.

Preuzimanje agencijskih vijesti i sadržaja sa drugih portala na koje se svodi rad lokalnih internet portala može sugerisati tri zaključka.

Prvo, ovakva praksa može predstavljati privid profesionalnog i odgovornog novinarstva. Internet portali najčešće objavljuju sadržaje iz agencija koje predstavljaju čuvare standarda novinarske profesije. Preuzimajući agencijske vijesti novinari na lokalnim internet portalima se na neki način kriju iza agencijskog profesionalnog pristupa što može uticati na stvaranje iskrivljena slika o stvarnom stanju na terenu. Naime, s obzirom na vrlo malo originalnih tekstova, ne možemo znati na koji način bi se (mladi) novinari ponašali u situaciji kada bi morali izvještavati o osjetljivim temama.

Drugo, ako se već sadržaji "moraju" preuzimati dobro je da se preuzimaju sa agencijskih tikera nego iz drugih medija, koji su skloni senzacionalizmu i objavljivanju manje kvalitetnih sadržaja koji ciljaju na veću čitanost. Svih šest tekstova u kojima je narušena privatnost su preuzeti iz drugih medija.

Sa druge strane sadržaji u kojima nema kršenja kodeksa i koji su profesionalno napisani čine preuzete vijesti sa tikera novinskih agencija (uz nekoliko originalnih vijesti). Naime nijedan agencijski tekst ne krši privatnost aktera, što potvrđuje zaključak da agencije profesionalno i odgovorno rade svoj posao.

Treće, svođenje novinarstva na trening preuzimanja i objavljivanja agencijskih vijesti može u isto vrijeme imati realno negativan i potencijalno pozitivan uticaj. Realno negativan uticaj se ogleda u tome što mladi novinari, preuzimajući agencijske vijesti, zapravo ne peku zanat pisanja vijesti. Drugim riječima svođenje novinarske profesije na rutinsko preuzimanje i objavljivanje (kvalitetnih) vijesti ima negativan uticaj na razvoj vještina pisanja kod mladih i neiskusnih novinara. Treba istaći da je jedan od razloga za to treba tražiti u vrlo nepovoljnoj finansijskoj situaciji u kojoj se nalaze portali, koji vrlo često (zbog toga što jednostavno nemaju dovoljno kadra) nisu u mogućnosti da pošalju jednog ili više novinara na različite terene. U tom slučaju opravdano je postaviti pitanje, zbog čega uopšte postoji relativno veliki broj lokalnih portal u čitavoj BiH. Ovo pitanje bi moglo poslužiti kao osnova za neka nova istraživanja.

Sa druge strane potencijalno pozitivan uticaj se ogleda u tome što iz bliskog, svakodnevnog susreta sa vijestima koje su preuzete iz agencija mogu u određenom trenutku početi usvajati (a nakon toga i primjenjivati) profesionalne norme i standarde pisanja vijesti. U isto vrijeme, ovakva praksa je uslovno rečeno manje štetna nego skretanje u senzacionalizam i žutilo koji nagrizaju novinarsku profesiju. Ovaj (optimistični) scenario bi mogao biti polazna osnova za kvalitetniji razvoj i perspektivniju budućnost profesije uopšte.

Literatura:

1. Alvin Dej, Luis, 2004, *Etika u medijima, primeri i kontroverze*, Media centar, Beograd.
2. Bajić, Željko, Kotur, Ana, 2017, Djeca s poteškoćama u razvoju, u: Mujagić, Nermina (ur), *Mediji u najboljem Interesu djeteta: Pregled znanja i iskustava za kreatore medijskih sadržaja*, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 103-109
3. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, dostupno na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf [pristupljeno, 08.01.2018.]
4. Kodeks za štampu i online medija BIH, dostupno na: http://vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9&lang=bs [pristupljeno, 08.01.2018.]
5. Konvencija o pravima djeteta, dostupno na: https://www.unicef.org/bih/ba/Konvencija_o_pravima_djeteta.pdf
6. Stevanović, Vanja, 2017, (Ne)humane akcije za prikupljanje pomoći za djecu, u: Mujagić, Nermina (ur), *Mediji u najboljem Interesu djeteta: Pregled znanja i iskustava za kreatore medijskih sadržaja*, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, str:124-128.
7. Turčilo, Lejla, 2017, Online portali u BiH: Vjerodostojnost na kušnji, dostupno na: <http://www.media.ba/bs/mediametar/online-portali-u-bih-vjerodostojnost-na-kusnji> [pristupljeno, 09.01.2018.]
8. Udovičić, Radenko, 2015, Radni uslovi novinara u Bosni i Hercegovini, novinari u procjepu devastiranih medija i pravne nesigurnosti, dostupno na: <http://www.mediaonline.ba/ba/pdf.asp?ID=3555&n=NOVINARI%20U%20PROCJEPU%20DEVASTIRANIH%20MEDIJA%20I%20PRAVNE%20NESIGURNOSTI> [pristupljeno, 08.01.2018.]
9. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, 1948, dostupno na: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf [pristupljeno, 08.01.2018.]
10. Ustav BIH, dostupno na: http://www.ustavisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf [pristupljeno, 08.01.2018.]
11. Zurovac, Ljiljana, 2017, Medijska (samo)regulativa za najbolji interes djeteta, u: Mujagić, Nermina (ur), *Mediji u najboljem Interesu djeteta: Pregled znanja i iskustava za kreatore medijskih sadržaja*, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, str:33-40

Sadržaj ovog teksta je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruga BH novinari i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske Unije.